

Klauzule społeczne w zamówieniach publicznych

Katarzyna Ołdak-Bułanowska
Tychy, 17 kwietnia 2018 r.

Plan wystąpienia

1. Wstęp definicyjny: **społeczne zamówienia publiczne, aspekty społeczne, klauzule społeczne.**
2. Regulacje dotyczące **możliwej współpracy z podmiotami ekonomii społecznej** wynikające z ustawy Prawo zamówień publicznych **oraz ich praktyczne zastosowanie.**
3. **Inne niż klauzule społeczne instrumenty współpracy** jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej w ramach zamówień publicznych.
4. **Efektywne stosowanie społecznych zamówień publicznych.**

Społeczne zamówienia publiczne – definicja

Społecznie Odpowiedzialne Zamówienia Publiczne* odnoszą się do etapów procesu udzielenia zamówień publicznych, które uwzględniają jeden lub kilka następujących aspektów:

- promocja godnej pracy,
- poszanowanie praw człowieka i prawa pracy,
- **wsparcie społęcznego włączenia (w tym osób niepełnosprawnych)**
- **ekonomia społęczna i MSP,**
- promocja równych szans oraz zasady „dostępny i przeznaczony dla wszystkich”,
- włączenie zrównoważonych kryteriów wraz z uwzględnieniem kwestii uczciwego i etycznego handlu

przy poszanowaniu zasad traktatowych i dyrektyw w sprawie zamówień publicznych.

* Podręcznik Komisji Europejskiej „Buying Social”

Aspekty społeczne i klauzule społeczne w zamówieniach publicznych

Aspekty społeczne są to zagadnienia, jakie ze względu na realizację szczególnych potrzeb społecznych, mogą być uwzględniane na poszczególnych etapach procesu udzielenia zamówienia publicznego:

poczynając od możliwości istniejących **przy definiowaniu przedmiotu zamówienia**, możliwości **zastrzeżenia zamówienia** dla określonych podmiotów, **przy określaniu podmiotowych kryteriów dyskwalifikacji oferentów**, **definiowaniu pozacenowych kryteriów oceny ofert** aż po **badanie ofert pod względem rażąco niskiej ceny**.

Klauzule społeczne w znaczeniu najczęściej używanym w Polsce - to instrumenty mające na celu promocję godnej pracy i włączenia społeczno-zawodowego poprzez zamówienia publiczne. Uregulowane w **art. 22 ust. 2, art. 29 ust. 3a, 29 ust. 4 jak też art. 138p ustawy Pzp**.

Dlaczego warto stosować społeczne zamówienia publiczne?

- Jasne podstawy prawne dla ich stosowania – zarówno w prawie krajowym jak i unijnym
- Społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne są elementem polityki państwa:
 - Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju
 - Zalecenia RM w sprawie uwzględniania klauzul społecznych/aspektów społecznych w zamówieniach publicznych udzielanych przez jednostki administracji rządowej
 - Krajowy Plan Działań na Rzecz Zrównoważonych Zamówień Publicznych
 - Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej
 - Wytyczne dotyczące wydatkowania środków unijnych (kwalifikowalność oraz CT9)
- Obowiązek efektywnego wydatkowania środków publicznych: realizacja dwóch celów jednocześnie
- Budowanie wizerunku organu społecznie odpowiedzialnego udzielającego zamówienia z zastosowaniem klauzul społecznych
- **Możliwość wspierania sektora ekonomii społecznej**
- **Możliwość tworzenia nowych miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub podtrzymanie istniejących miejsc pracy**
- Realne korzyści finansowe: m.in. obniżka wpłat na PFRON przy zastosowaniu art. 22 ust.2 ustawy Pzp

Regulacje prawne w zakresie społecznych zamówień publicznych

I. Regulacje w zakresie tzw. klauzul społecznych:

- **Zamówienia zastrzeżone** na podstawie art. 22 ust. 2 oraz 2a ustawy Pzp;
- **Zamówienia zastrzeżone na usługi społeczne, zdrowotne i kulturalne** na podstawie art. 138p ustawy Pzp;
- Wymóg zatrudnienia na podstawie umowy o pracę zgodnie z art. 29 ust. 3a ustawy Pzp
- Wymagania związane z realizacją zamówienia **w zakresie uwzględnienia aspektów społecznych** tym integracji społecznej i zawodowej osób z grup marginalizowanych na podstawie art. 29 ust. 4 ustawy Pzp

Regulacje prawne w zakresie społecznych zamówień publicznych

II. Pozostałe regulacje pozwalające na włączenie aspektów społecznych:

- **Przesłanki wykluczenia** wykonawców z postępowania o udzielenie zamówienia publicznego o charakterze społecznym;
- Opis przedmiotu zamówienia uwzględniający wymagania w zakresie **dostępności dla osób niepełnosprawnych** lub projektowanie dla wszystkich użytkowników;
- **Oznakowania społeczne** w opisie przedmiotu zamówienia oraz kryteriach oceny ofert;
- **Pozacenowe kryteria oceny ofert** dotyczące aspektów społecznych;
- Elementy społeczne przy **ocenie oferty pod kątem rażąco niskiej ceny**.

Zamówienia zastrzeżone

Zamówienia zastrzeżone

Zdefiniowane w art. 22 ust. 2 oraz ust. 2a ustawy Pzp w oparciu o art. 20 dyrektywy 2014/24/UE w sprawie zamówień publicznych:

Zamawiający **może zastrzec** w ogłoszeniu o zamówieniu, że o udzielenie zamówienia **mogą ubiegać się wyłącznie** zakłady pracy chronionej oraz inni wykonawcy, których działalność, lub działalność ich wyodrębnionych organizacyjnie jednostek, które będą realizowały zamówienie, obejmuje społeczną i zawodową integrację osób będących członkami grup społecznie marginalizowanych, w szczególności:

- 1. osób niepełnosprawnych** w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- 2. bezrobotnych** w rozumieniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- 3. osób pozbawionych wolności lub zwalnianych z zakładów karnych**, o których mowa w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy, mających trudności w integracji ze środowiskiem,
- 5. osób z zaburzeniami psychicznymi** w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego,
- 6. osób bezdomnych** w rozumieniu ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- 7. osób, które uzyskały w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą**, o których mowa w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- 8. osób do 30. roku życia oraz po ukończeniu 50. roku życia**, posiadających status osoby **poszukującej pracy, bez zatrudnienia**,
- 9. osób będących członkami mniejszości znajdującej się w niekorzystnej sytuacji**, w szczególności będących członkami mniejszości narodowych i etnicznych w rozumieniu ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym.

Zamówienia zastrzeżone

Zgodnie z ust. 2a ustawy Pzp zamawiający określa minimalny procentowy wskaźnik zatrudnienia osób należących do jednej lub więcej kategorii osób marginalizowanych nie mniejszy niż 30% wszystkich osób zatrudnionych przez zakłady pracy chronionej lub wykonawców albo ich jednostki.

Zamawiający ma prawo zdecydować, które grupy osób będzie wspierał – wszystkie czy wybrane oraz jakie

Decydujące znaczenie ma czy dany podmiot spełnia warunki określone w art. 22 ust.2 oraz 2a ustawy Pzp tj. czy **głównym celem jego działalności jest integracja osób defaworyzowanych** oraz czy poziom zatrudnienia tych osób u tego podmiotu wynosi co najmniej 30%.

Dobry przykład

ROPS Kraków

- Sukcesywne zlecenie usług cateringowych w ramach zamówień zastrzeżonych od momentu wprowadzenia takiej możliwości w ustawie Pzp tj. od 2010 roku.
- Zastosowanie art. 22 ust. 2 oraz 2a ustawy Pzp przy wyborze wykonawcy usług hotelarskich i restauracyjnych oraz zapewnienia sali konferencyjnej przedmiotowego wydarzenia.

**Specjalny reżim zamówień zastrzeżonych na
wybrane usługi społeczne, zdrowotne oraz
kulturalne**

Specjalny reżim zamówień zastrzeżonych na wybrane usługi społeczne, zdrowotne oraz kulturalne

Zgodnie z art. 138p ustawy Pzp:

Zamawiający może zastrzec w ogłoszeniu o zamówieniu, że o udzielenie zamówienia na **wybrane usługi zdrowotne, społeczne oraz kulturalne (zakres kodów CPV wskazany w treści art. 138p)** mogą ubiegać się wyłącznie wykonawcy, którzy spełniają łącznie następujące warunki:

- 1.** celem ich działalności jest realizacja zadań w zakresie użyteczności publicznej związanej ze świadczeniem tych usług oraz społeczna i zawodowa integracja osób, o których mowa w art. 22 ust. 2 ustawy Pzp;
- 2.** nie działają w celu osiągnięcia zysku, przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników;

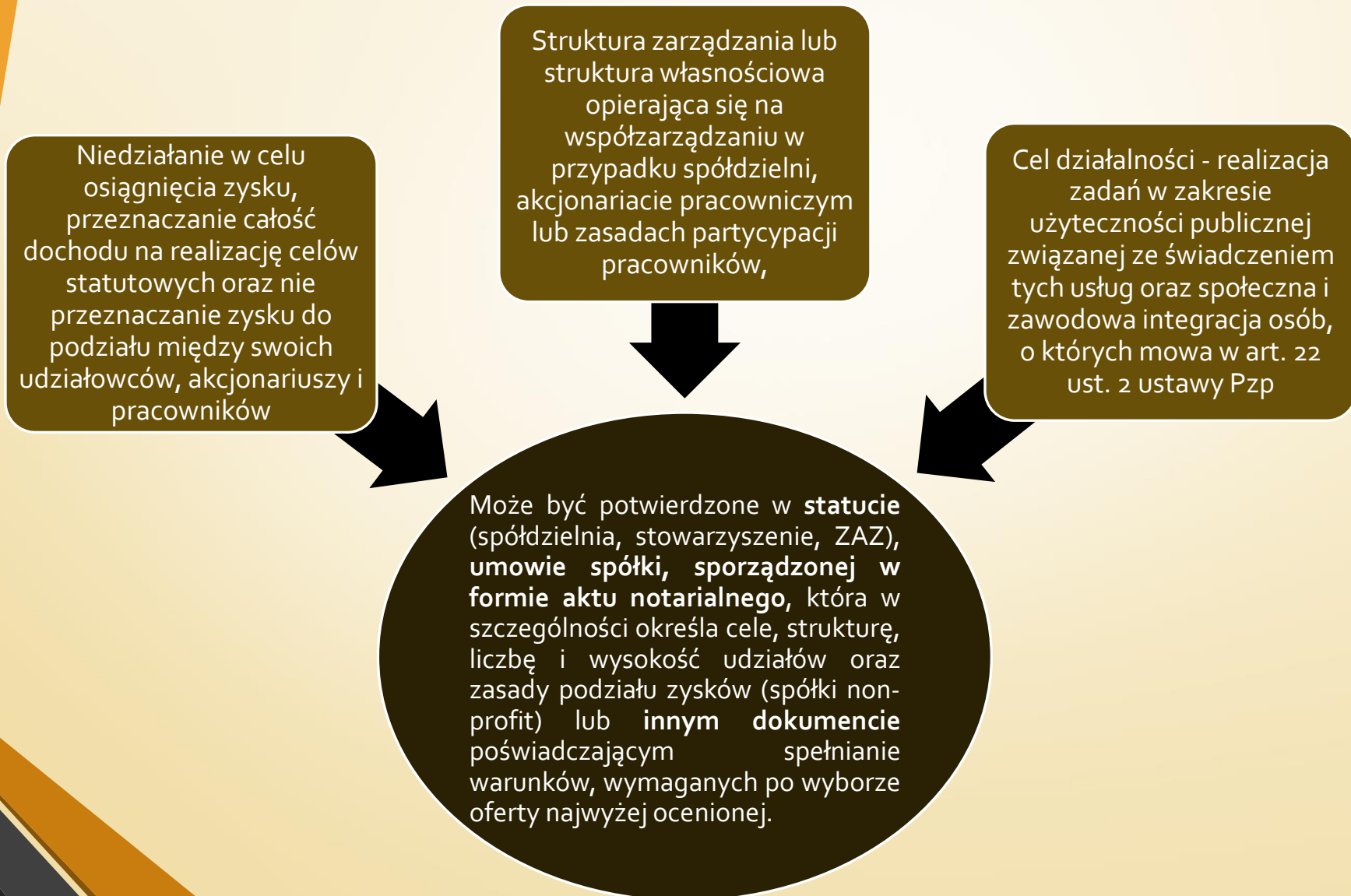
Specjalny reżim zamówień zastrzeżonych na wybrane usługi społeczne, zdrowotne oraz kulturalne

C.d.

- 1.** struktura zarządzania nimi lub ich struktura własnościowa opiera się na **współzarządzaniu w przypadku spółdzielni, akcjonariacie pracowniczym lub zasadach partycypacji pracowników**, co wykonawca określa w swoim statucie;
- 2.** w ciągu ostatnich 3 lat poprzedzających dzień wszczęcia postępowania o udzielenie zamówienia na usługi społeczne **nie udzielono im zamówienia na podstawie tego przepisu przez tego samego zamawiającego.**

W przypadkach, o których mowa w ust. 1, **umowa w sprawie zamówienia publicznego nie może zostać zawarta na okres dłuższy niż 3 lata.**

Specjalny reżim zamówień zastrzeżonych na wybrane usługi społeczne, zdrowotne oraz kulturalne

Dobry przykład

OPS Marki

- Zastosowanie art. 138p w połączeniu z art. 22 ust. 2 oraz za ustawy Pzp przy zleceniu usług opiekuńczych o wartości poniżej 750 tys. euro.
- Do wykonania zamówienia wybrana została spółdzielnia socjalna.

Aspekty społeczne w opisie przedmiotu zamówienia

Aspekty społeczne w opisie przedmiotu zamówienia

Art. 29 ust. 4 ustawy Pzp

Zamawiający ma do wyboru szeroki katalog dodatkowych wymagań odnoszących się do realizacji zamówienia w zakresie tzw. aspektów społecznych takich jak na przykład:

promocja godnej pracy poprzez np. wymagania minimalnego wynagrodzenia za pracę

poszanowanie praw człowieka i prawa pracy np. poprzez wskazanie na wymagania w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, zakazu pracy dzieci

promocja równych szans np. poprzez promocję elastycznego czasu pracy

wsparcie społecznego włączenia np. poprzez wymóg ustanowienia szkoleń związanych z przedmiotem zamówienia dla osób realizujących zamówienie publiczne

Aspekty społeczne w opisie przedmiotu zamówienia

Art. 29 ust. 4 ustawy Pzp

Ustawodawca podkreślił tzw. **wymagania prozatrudnieniowe**:

„Zamawiający może określić w opisie przedmiotu zamówienia wymagania związane z realizacją zamówienia (...) w szczególności dotyczące zatrudnienia:

- 1) bezrobotnych,*
- 2) młodocianych w celu przygotowania zawodowego,*
- 3) osób niepełnosprawnych,*
- 4) innych osób niż określone w pkt 1, 2 lub 3, o których mowa w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym lub we właściwych przepisach państw członkowskich Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego.”*

Klauzula społeczna na podstawie art. 29 ust. 4 ustawy Pzp

Czynności zamawiającego (art. 36 ust. 2 pkt. 9 ustawy)

Określenie wymagań w SIWZ (element opisu przedmiotu zamówienia oraz postanowienia umowne):

- a) liczba osób, określenie statusu osoby, okres wymaganego zatrudnienia;**
- b) uprawnienia zamawiającego w zakresie kontroli** spełniania przez wykonawcę wymagań – dokumentowanie:
 - **oświadczenie wykonawcy** o zatrudnieniu do realizacji zamówienia osób defaworyzowanych
 - w przypadku osób, których **dane nie są danymi wrażliwymi** (bezrobotni, młodociani, bezdomni) kopia **umowy o pracę/umowy cywilnoprawnej** zanonimizowana zgodnie z wymaganiami wynikającymi z ustawy o ochronie danych osobowych, imię i nazwisko, (wymiar etatu) i rodzaj umowy nie podlegają anonimizacji

Klauzula społeczna na podstawie art. 29 ust. 4 ustawy Pzp

Czynności zamawiającego (art. 36 ust. 2 pkt. 9 ustawy)

Określenie wymagań w SIWZ (element opisu przedmiotu zamówienia oraz postanowienia umowne) c.d.

- w przypadku osób, których **dane nie są danymi wrażliwymi** (bezrobotni, młodociani, bezdomni) kopia **dokumentu potwierdzającego status osoby** zanonimizowana zgodnie z wymaganiami wynikającymi z ustawy o ochronie danych osobowych
 - w przypadku osób, których dane **są danymi wrażliwymi** (niepełnosprawni, byli więźniowie, chorzy psychicznie, uzależnieni, uchodźcy, mniejszości narodowe) **jedynym dokumentem będzie oświadczenie wykonawcy.**
 - prawo kontroli w miejscu realizacji zamówienia.
- c) sankcje z tytułu niespełnienia tych wymagań** – w postaci kar umownych lub - w przypadku powtarzających się naruszeń tych obowiązków – prawa odstąpienia od umowy.

Dobry przykład

Urząd Miasta Częstochowa

- Wymóg zatrudnienia do realizacji zamówienia przede wszystkim osób bezrobotnych przy zamówieniach m.in. na usługi transportu osób niepełnosprawnych oraz usług sprzątania.
- Kierunkowanie zastosowanych instrumentów na podmioty integracyjne funkcjonujące na terenie miasta oraz współpraca z tymi podmiotami.

Pozacenenowe kryteria oceny ofert w zakresie integracji społeczno- zawodowej

Aspekty społeczne w pozacenowych kryteriach oceny ofert

Art. 91 ust. 2 ustawy Pzp

*Kryteriami oceny ofert są cena lub koszt albo cena lub koszt i **inne kryteria odnoszące się do przedmiotu zamówienia**, w szczególności:*

(...)

aspekty społeczne**, w tym: **integracja zawodowa i społeczna osób, o których mowa w art. 22 ust. 2.

Istotny jest **związek z przedmiotem zamówienia** czyli ograniczenie do osób marginalizowanych zaangażowanych w realizację zamówienia.

Aspekty społeczne w pozacenowych kryteriach oceny ofert

Przykładowe kryteria:

Dodatkowo punktowane będzie **zaangażowanie 1 osoby niepełnosprawnej do realizacji zamówienia** – 20 pkt (można podać procent/liczbę roboczogodzin, jeżeli znana jest ich ogólna ilość).

Dodatkowe punkty zostaną przyznane **za zatrudnienie do realizacji zamówienia osób wskazanych w art. 22 ust. 2 ustawy Pzp**: 0 osób – 0 pkt, 1-2 osoby – 10pkt, 3-4 osoby – 20 pkt.

Dodatkowe punkty zostaną przyznane za **zatrudnienie do realizacji zamówienia osób bezrobotnych powyżej minimum wymaganego w opisie przedmiotu zamówienia** (1 osoba bezrobotna): 2 osoby – 5 pkt, 3 osoby – 10 pkt, 4 osoby - 15 pkt.

Dobry przykład

Urząd Miasta Łodzi

- Zastosowanie pozacenowych kryteriów oceny ofert związanych z zatrudnieniem do realizacji zamówienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym – głównie niepełnosprawnych oraz bezrobotnych – m.in. w usługach nasadzenia i pielęgnacji roślin oraz utrzymania szaleków miejskich.
- Kompleksowe uregulowanie w wewnętrznych regulacjach zamawiającego kwestii zastosowania aspektów społecznych i środowiskowych w zamówieniach publicznych.

Pozostałe instrumenty współpracy jednostek samorządu terytorialnego z PES w ramach udzielania zamówień publicznych

- Zastosowanie **art. 15a ustawy o spółdzielniach socjalnych** w przypadku zamówień o wartości nie przekraczającej 30 tys. euro.
- **Bezpośrednie zlecenie organizacjom pozarządowym lub spółdzielniom socjalnym** w przypadku zamówień poniżej wartości progów unijnych, których przedmiotem są usługi lub roboty budowlane realizujące przedsięwzięcia rewitalizacyjne zawarte w gminnym programie rewitalizacji oraz wykonywane na obszarze Specjalnej Strefy Rewitalizacji będące przedmiotem działalności statutowej tych podmiotów - na podstawie art. 4d ust. 1 pkt 5 ustawy Pzp
- Udzielanie zamówień bezpośrednio osobom prawnym (m.in. spółdzielniom socjalnym osób prawnych) po spełnieniu warunków określonych w art. 67 ust. 1 pkt. 12 lub 14 ustawy Pzp.

Jak efektywnie stosować społeczne zamówienia publiczne?

Warto podkreślić:

- **świadomość celów**, jakie chcemy osiągnąć
- **kompleksowe podejście samorządu** do problemów społecznych poprzez odpowiednie inicjatywy, których zamówienia mogą być istotnym elementem
- **rzetelną analizę potrzeb i możliwości**, w tym sytuacji osób, które potrzebują wsparcia oraz sytuacji na rynku wykonawców
- **dobór właściwych instrumentów** do przedmiotu zamówienia
- **zapewnienie sobie narzędzi do skutecznego egzekwowania** od wykonawców wywiązywania się z obowiązków nałożonych na nich przez zamawiającego (zapisy w umowie, uprawnienia kontrolne, sankcje).

Gdzie warto szukać informacji

Strona internetowa Urzędu Zamówień Publicznych – zakładka „Społeczne zamówienia”

<https://www.uzp.gov.pl/baza-wiedzy/zrownowazone-zamowienia-publiczne/spoleczne-zamowienia> - opinie prawne Urzędu, dobre praktyki, wzorcowe klauzule, orzecznictwo KIO i TSUE, publikacje

The screenshot shows the website interface for 'Urząd Zamówień Publicznych'. At the top, there is a dark blue header with the logo of the Polish Republic and the text 'Urząd Zamówień Publicznych'. To the right of the logo, it says 'BETA' and 'Ten serwis wykorzystuje pliki cookies. Korzystanie z witryny oznacza zgodę na ich zapis lub odczyt wg ustaw'. On the far right of the header, there are links for 'BIP', 'MAPA SERWISU', 'KONTAKT', and 'BZP'. Below the header, a breadcrumb trail reads: 'Jesteś tutaj: Urząd Zamówień Publicznych / Repozytorium Wiedzy / Zrównoważone zamówienia publiczne / Społeczne zamówienia'. The main content area is titled 'Społeczne zamówienia' and contains a list of links: 'Podstawowe informacje', 'Regulacje prawne - unijne i polskie przepisy', 'Orzecznictwo dotyczące społecznych zamówień publicznych', 'Opinie prawne UZP', 'Przydatne dokumenty', and 'Społeczne zamówienia publiczne - Linki'. On the left side, there is a dark blue sidebar with a menu. The menu items are: 'STRONA GŁÓWNA', 'URZĄD ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH >', 'KRAJOWA IZBA ODWOŁAWCZA', 'REPOZYTORIUM WIEDZY >', 'BIULETYN ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH >', and 'E-USŁUGI >'. A red arrow points to the 'REPOZYTORIUM WIEDZY >' item. At the bottom of the sidebar, there is a 'KONTAKT' section with the following information: 'URZĄD ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH', 'UL. POSTĘPU 17A', '02-676 WARSZAWA', 'KANCELARIA: (22) 458 77 01', 'FAKS: (22) 458 77 00', and 'E-MAIL: UZP@UZP.GOV.PL'.

Dziękuję za uwagę